

Zdanění prodeje obchodního podílu na s. r. o. se v roce 2025 zpřísní

Ing. Petr Koubovský, daňový poradce, č. osv. 3891, vedoucí sekce majetkových daní při KDP ČR

Prodej cenného papíru, resp. podílu na obchodní společnosti (zde společnosti s ručením omezeným) není rutinní záležitostí. Spíše naopak, člověk jej realizuje mnohdy třeba i jen jednou za svůj život, a to při prodeji svého podnikatelského dítěte, tj. svého s. r. o. Výše realizovaného příjmu bude většinou činit nemalou částku, přičemž každému určitě zkazí náladu jeho případné zdanění. Jak jsem již v nadpise uvedl, pojďme se podívat detailněji na to, co se nám legislativně změnilo v této oblasti, na co si dát pozor a jak se v mezích zákona vyhnout zbytečnému zdanění těchto příjmů.

Ze soukromoprávního hlediska byl do 31. 12. 2013 podíl (myšleno obchodní podíl) vymezen v rámci ustanovení § 61 OZ, a to jako držba pouze jednoho obchodního podílu na téže společnosti s ručením omezeným. Na tuto soukromoprávní úpravu navazovala i související právní úprava v ZDP. Před 31. 12. 2013 tak platilo, že navýšení obchodního podílu, kupříkladu přikoupením podílu od jiného člena společnosti s ručením omezeným, nemá žádný vliv na běh lhůty pro následné osvobození příjmu z převodu obchodního podílu. Nově nabytá část obchodního podílu splynula s dříve nabytou částí obchodního podílu. Rozhodující tak byl pro posouzení běhu lhůty pro osvobození moment, kdy byla nabyta první část obchodního podílu.

S účinností k 1. 1. 2014 došlo k rekonstrukci soukromého práva a ke zrušení dříve platného OZ. Nově nabytí účinnosti ZOK, kde je konkrétně dle ustanovení § 135 odst. 2 umožněno, aby společenská smlouva dovolovala jednomu společníkovi na téže společnosti vlastnit i více obchodních podílů. Jestliže tuto úpravu společenská smlouva neobsahuje, pak je díky dispozitivní formě dáno, že každý společník vlastní na téže společnosti pouze jeden jediný obchodní podíl. Souvztažně došlo i k logické úpravě osvobozovacího ustanovení v ZDP, kde se nově stanovilo omezení v ustanovení § 4 odst. 1 písm. s) bodu 4, konkrétně v případech nepeněžních příplatků do vlastního kapitálu či nabytí obchodních podílů od jiného člena společnosti s ručením omezeným. Ze související důvodové zprávy vyplývá, že se předmětné omezení vztahuje pouze na část příjmu, která se vztahuje ke zvýšení podílu plněním ve prospěch vlastního kapitálu nebo nabytím obchodního podílu od jiného člena.

Prakticky se vše jeví celkem jasně – první část podílu, pokud jej vlastníme déle než 5 let, je od daně z příjmů osvobozena a druhá, resp. každá následující část vlastněná méně než 5 let, bude zdaněná podléhat.

PRÁVNÍ ÚPRAVA ZDP PLATNÁ DO 31. 12. 2024

Vše se točí okolo výkladu ustanovení § 4 odst. 1 písm. s) ZDP, které upravuje osvobození příjmu z úplatného převodu podílu v obchodní korporaci. Podle současného znění ZDP mají fyzické osoby možnost osvobodit své příjmy z prodeje cenných papírů / podílu ve společnosti pouze při splnění časového testu, který v případě akciových společností činí 3 roky, u společností s ručením omezeným je 5letý.

Připomínám, že okamžik (den) nabytí obchodního podílu nastává při založení společnosti dnem vzniku společnosti, tj. den zápisu obchodní korporace do obchodního rejstříku. V případě pořízení podílu na obchodní korporaci koupí se pak dnem nabytí rozumí den nabytí účinnosti smlouvy o převodu podílu. Naopak při prodeji obchodního podílu je rozhodujícím okamžikem den, kdy nabude smlouva o převodu podílu účinnosti. Právě časový test držby obchodního podílu je zásadním a jediným parametrem nutným k aplikaci osvobození od daně.

i) držba podílu > 5 let od jeho nabytí

- příjem je bez dalšího zcela osvobozen od daně.

Doba časového testu 5 let mezi nabytím a převodem podílu:

- **se zkracuje** o dobu, po kterou byl poplatník členem této obchodní korporace před její přeměnou,
- **se nepřerušuje** při výměně podílů nebo přeměně obchodní korporace, jsou-li splněny speciální podmínky tzv. společného systému zdanění stanovené pro výměnu podílu a přeměny v § 23b nebo § 23c ZDP,
- **se u téhož poplatníka nepřerušuje** při rozdělení podílu v souvislosti s jeho úplatným převodem (jak společníkům s. r. o. umožňuje § 43 odst. 2 ZOK), je-li rozdělením zachována celková výše podílu.

ii) držba podílu < 5 let od jeho nabytí

- příjmy z prodeje nejsou osvobozeny od daně,
- do dílčího základu daně dle § 10 ZDP se zahrne rozdíl mezi prodejní cenou a cenou nabytí a dalších

výdajů vynaložených a spojených s uskutečněním prodeje podílu¹,

- příjem získaný z budoucího úplatného převodu podílu dle smlouvy o budoucí smlouvě o převodu v době do 5 let od jeho nabytí, i když smlouva o převodu bude uzavřena až po 5 letech od nabytí,
- sazba daně činí 15 %, resp. 23 %.

Pokud tedy obchodní podíl není součástí obchodního majetku podnikajícího poplatníka ve smyslu § 4 odst. 4 ZDP, pak se jedná o zdanitelný ostatní příjem dle § 10 odst. 1 písm. c) ZDP.

PRÁVNÍ ÚPRAVA ZDP PLATNÁ OD 1. 1. 2025

S příchodem loňského jara současná vláda nelenila a navrhla v rámci konsolidačního balíčku omezení daňového osvobození (tedy i při splnění časového testu) pro fyzické osoby při prodeji cenných papírů a podílů na obchodní korporaci (např. s. r. o.).

Dne 7. 9. 2023 prošel návrh novely ZDP ve Sněmovně druhým čtením, ve středu dne 22. 11. 2023 jej podepsal prezident republiky Petr Pavel a následně byl i publikován ve Sbírce zákonů. Z důvodu zachování právní jistoty pro podnikatele byla nakonec účinnost tohoto ustanovení o rok posunuta, tj. až na 1. 1. 2025. Nová ustanovení ZDP přináší zpřísnující pravidla pro aplikaci osvobození a také vyšší míru zdanění, konkrétně se jedná o změnu/stanovení nového parametru, a to stanovení souhrnného limitu ve výši 40 mil. Kč na osvobození příjmu z prodeje cenných papírů a podílů v obchodní korporaci za stejné zdaňovací období.² Zdůrazňují, že výše uvedený limit se uplatní kumulativně jak na příjmy z prodejů obchodních podílů, tak i na příjmy z prodeje cenných papírů. Jinak řečeno nelze aplikovat limit osvobození 40 mil. Kč na každý jednotlivý příjem, ale je nutné ho posoudit u všech příjmů z prodejů cenných papírů a podílů, které splňují časovou podmínku během daného roku.

Jestliže pak příjmy z převodů splňujících minimální dobu držby 3 roky, resp. 5 let, překročí tuto 40milionovou hranici za zdaňovací období (kalendářní rok), budou osvobozeny pouze částečně. Osvobození se aplikuje jen část příjmů ve výši právě 40 mil. Kč, příjem z prodeje přesahující tuto hranici již podléhá zdanění v sazbě dle výše dosaženého příjmu.

ZDP však také přináší speciální úpravu u příjmů z prodeje cenných papírů a obchodních podílů, které poplatník nabyt před 1. 1. 2025, a příjem v roce 2025 či v dalších letech přesáhne stanovený limit 40 mil. Kč. Reálně tedy u prodejů uskutečněných v průběhu roku 2024, kdy prodávající nabyde příjem až v roce 2025. Při osvobození bude moci

poplatník využít zvláštní úpravu pro nabývací cenu dle nového ustanovení § 10 odst. 9. ZDP, které místo výdajů v podobě nabývací, resp. pořizovací ceny, bude moci nově uplatnit jako daňově uznatelný výdaj:

- tržní cenu cenného papíru či podílu
 - k 31. 12. 2024, nebo
 - ke dni úplatného převodu tohoto cenného papíru nebo podílu, jestliže se převod uskutečnil ještě před účinností zákona, tedy do 31. 12. 2024, a
- výdaje související s uskutečněním úplatného převodu tohoto cenného papíru a platby za obchodování na trhu s cennými papíry při jeho pořízení.

Toto nové speciální ustanovení ZDP tak reálně bude reflektovat skutečnost, že dani z příjmů bude podléhat toliko fakticky jen hodnota, o kterou se hodnota těchto cenných papírů nebo podílů zvýšila od okamžiku nabytí účinnosti této nové úpravy, tj. ode dne 1. 1. 2025, do okamžiku jejich úplatného převodu. V praxi to bude vést k tomu, že prodávající fyzická osoba uvede ve svém daňovém přiznání zdanitelný příjem a k tomu náklad pravděpodobně ve velmi podobné výši, jen je nutné počítat s určitými vícenáklady v podobě zpracování znaleckého posudku na ocenění podílu na obchodní korporaci.

Lze předpokládat, že hodnota relevantního části nebo celého obchodního podílu bude stanovena soudním znalcem pro obor ekonomika, odvětví ceny a odhady, se zvláštní specializací oceňování podniků anebo přímo znaleckým ústavem se stejnou specializací. V praxi nebude výjimkou, že prodejní cena nebude odpovídat tržní hodnotě stanovené znaleckým oceněním.

Tržní hodnota je odhadnutá částka, za kterou by měl být majetek směněn k datu ocenění mezi ochotným kupujícím a ochotným prodávajícím při transakci mezi samostatnými a nezávislými partnery po náležitém marketingu, ve které by obě strany jednaly informovaně, rozumně a bez nátlaku.³ V zásadě pak tržní hodnota notně musí odpovídat na otázku „Jakou cenu je ochoten zaplatit jakýkoliv zájemce na daném trhu v daném místě a čase?“.

Oproti tomu je prodejní cenou taková hodnota, která je jakožto cena domluvená mezi ochotným prodávajícím a ochotným kupujícím. Ve vztahu k hodnotě společnosti, resp. hodnotě obchodního podílu na ní a prodejní hodnotě, je na místě ještě poznamenat, že prodejní hodnota (cena) je rovna součtu ceny vlastního jmění a ceny čistého dluhu. Prakticky tedy jde o hotovostní část sníženou o hodnotu čistého dluhu, kterou nový kupující spolu s koupí podílu v obchodní korporaci přebírá.

V této souvislosti bych rád také upozornil na problematiku postupného nabývání a pozbývání částí obchodních podílů, které není jednoznačně popsáno v žádném ustanovení

¹ § 10 odst. 6 ZDP ve vazbě na § 27 odst. 7 ZDP.

² § 4 odst. 3 ZDP.

³ MAŘÍK, Miloš a kolektiv, Metody oceňování podniku; proces ocenění – základní metody a postupy. Praha: Ekopress, 2007, 22 s. ISBN 978-80-86929-32-3.

ZDP. I právě proto se stalo předmětem jednání tzv. koordinačního výboru mezi daňovými poradci se zástupci Finanční správy ČR. Konkrétně se jednalo o příspěvek s pořadovým číslem 558/29.01.20 – Osvobození příjmů z převodu podílu, určení poměru osvobozených a neosvobozených příjmů z prodeje podílu na obchodní korporaci a nabývací ceny jednotlivých částí podílu v případě, že je podíl nabýván postupně. Z předkladateli navržených metod nakonec z hlediska státní správy byla aplikace účetních metod v kontextu příjmu dle § 10 ZDP vyhodnocena jako nepřijatelná. Naopak pro stanovení osvobozených a neosvobozených příjmů z úplatného převodu podílu v obchodní korporaci lze výhradně použít poměrovou metodu, která je v souladu s § 4 odst. 1 písm. s) ZDP, přičemž při propočtu částky, která se bude zdaňovat v případě zvýšení podílu v době do 5 let před jeho prodejem, se vychází z nabývací ceny podílu v obchodní korporaci. Tzn., že lze aplikovat pouze propočet poměrné části původní a navýšené nabývací ceny.

PRAKTICKÉ POSTŘEHY AUTORA A MODELOVÝ PŘÍKLAD

Pokud by bylo v průběhu roku 2024 realizováno více prodejů cenných papírů a obchodních podílů, které by splňovaly podmínky pro osvobození, avšak v souhrnu by přesahovaly zákonný limit 40 mil. Kč, bylo by nutné osvobození rozdělit poměrově. Skutečnost poměrového uplatnění osvobození příjmů má vliv i na uplatnitelnost souvisejících výdajů, neboť i je možné pak uplatnit jen v příslušném poměru (v případě zdanitelné části příjmů ve výši 40 % povede k uplatnění výdaj ve výši 40 % z celkového jinak uznatelného výdaje).

Pokud bude smlouva o prodeji obchodního podílu podepsána do konce roku 2024 a prodávající obdrží finanční prostředky prodejní ceny, jinak řečeno dostane zaplacené ještě do konce roku 2024, bude celý příjem z prodeje osvobozen od daně z příjmů jen při splnění časového testu 5 let. Jestliže by k podpisu smlouvy o prodeji došlo v roce 2024, avšak k úhradě prodejní ceny až v průběhu roku 2025, osvobození předmětných příjmů bude podléhat již „novým pravidlům“, tj. jak splnění podmínky časového testu držby podílu po dobu minimálně 5 let, ale dále také limitu ve výši 40 mil. Kč. Samozřejmě lze využít možnost vypracování znaleckého posudku ke dni prodeje v roce 2024, nicméně příjem již jako takový bude zdanitelný v roce 2025.

Podpis smlouvy o prodeji a taktéž i inkaso prodejní ceny v roce 2025 povede stejně jako ve výše uvedeném případě k aplikaci již přísnějších pravidel pro uplatnění možného osvobození, nicméně i zde lze využít možnosti zpracování znaleckého posudku k 31. 12. 2024, a tedy i ke snížení zdanitelného příjmu nad 40 mil. Kč v roce 2025.

Ten, kdo bude prodávat obchodní podíl na společnosti až v roce 2025 a nebude ztotožněn s úhradou daně z příjmů z celé prodejní ceny, může si nechat vypracovat znalecký posudek na to, jakou by jeho podíl měl hodnotu na konci roku 2024. Právě výše znaleckého ocenění pak sníží prodejní cenu představující zdanitelný příjem. V případě poměrného uplatnění osvobození příjmů ve formě prodejní ceny se pak ekvivalentně poníží i hodnota ocenění dle znaleckého posudku.

Příklad 1

Fyzická osoba pan Cvrček (občan, nikoliv podnikající osoba) realizuje prodej svých obchodních podílů v roce 2025. Níže jsou shrnující informace o příjmech (prodejní ceny), pořizovací ceny a dále výdaje související jak s pořízením, tak prodejem obchodních podílů.

Pokud by pan Cvrček realizoval prodej svých obchodních podílů již v roce 2024, veškeré příjmy by bez omezení byly od daně z příjmů fyzických osob osvobozeny díky splnění časového testu.

Výchozí informace transakcí uskutečněných p. Novotným			
Prodej (druh transakce)	Obchodní podíl A	Obchodní podíl B	Obchodní podíl C
Příjem (prodejní cena)	8 000 000 Kč	35 000 000 Kč	100 000 000 Kč
Výdaje	10 030 000 Kč	35 000 000 Kč	51 300 000 Kč
Pořizovací cena	10 000 000 Kč	25 000 000 Kč	50 000 000 Kč
Vedlejší náklady na pořízení (provize, právník, atd.)	10 000 Kč	0 Kč	100 000 Kč
Vedlejší náklady při prodeji (provize, právník, atd.)	20 000 Kč	0 Kč	1 000 000 Kč
Hodnota obchodního podílu dle znaleckého ocenění - tržní hodnota k 31.12.2024	11 000 000 Kč	11 000 000 Kč	25 000 000 Kč
Datum nákupu	30.06.2015	31.03.2019	01.01.2016
Datum prodeje	30.06.2024	30.06.2024	30.06.2024
Datum úhrady*	01.07.2025	01.07.2025	01.07.2025
Časový test pro osvobození - doba mezi nabytím a prodejem (§4/1a) ZDP	5 let	5 let	5 let
Splnění časového testu pro osvobození (ano / ne)	ano	ano	ano
Příjem (prodejní cena), který splňuje časový test pro osvobození	8 000 000 Kč	35 000 000 Kč	100 000 000 Kč
Základ daně - Novotného při realizaci prodeje v 2024 a úhradě prodejní ceny až v 2025			
Příjem dle §10 ZDP	8 000 000 Kč	35 000 000 Kč	100 000 000 Kč
Ne celkový příjem (jednotlivý příjem z transakce / celkový příjem)	5,59%	24,48%	69,93%
Osvobození v rámci se k příjmu z jednotlivé transakce (maximální limit = 40 mil. Kč)	2 237 763 Kč	9 790 210 Kč	27 972 027 Kč
Ne z uplatnění osvobození příjmů u jednotlivé transakce	5,59%	24,48%	69,93%
Zdanitelný příjem po uplatnění osvobození dle limitace v souladu s §4/1a) ZDP	5 762 237 Kč	25 209 790 Kč	72 027 973 Kč
Ne zdanitelného příjmu po osvobození u transakce / příjem z jednotlivé transakce	72,03%	72,03%	72,03%
Výdaje			
Ne možného uplatnění výdajů jako daňové účinných			
- výdaj vyšší z pořizovací ceny a tržní hodnoty dle znaleckého ocenění	7 923 076 Kč	18 006 991 Kč	36 013 982 Kč
- výdaje vedlejší související s pořízením	2 203 Kč	0 Kč	72 028 Kč
- výdaje vedlejší související s prodejem	14 406 Kč	0 Kč	720 200 Kč
Výdaje celkem	7 944 685 Kč	18 006 991 Kč	36 806 290 Kč
Základ daně (rozdíly příjmů po osvobození - výdaje daňové účinné)			
Celková základ daně dle § 10 ZDP**		40 242 000 Kč	
Dan z příjmů fyzických osob (15%, resp. 23%)***		9 129 060 Kč	

* § 10 odst. 4 ZDP - Příjem plynoucí ze splnění na základě uzavřené kupní smlouvy nebo ze smlouvy na základě uzavřené smlouvy o budoucím prodeji nemovitosti nebo ze smlouvy o budoucím prodeji podílu na společnosti, pokud je tato smlouva uzavřena před 1.1.2025, je považována za smlouvu uzavřenou před 1.1.2025.
** § 10 odst. 4 ZDP - vlní základ daně z „zdanitelných příjmů“ dle § 10 ZDP nemají být započteny, pokud v rámci příjmu z tohoto druhu - smlouvy prodeje účastní na s. v. a. ob. společnosti.
*** pro výpočet výše daně daně lze využít programovací tabulky ve výši 23% použitelné pro daně z příjmů fyzických osob platné pro rok 2024.